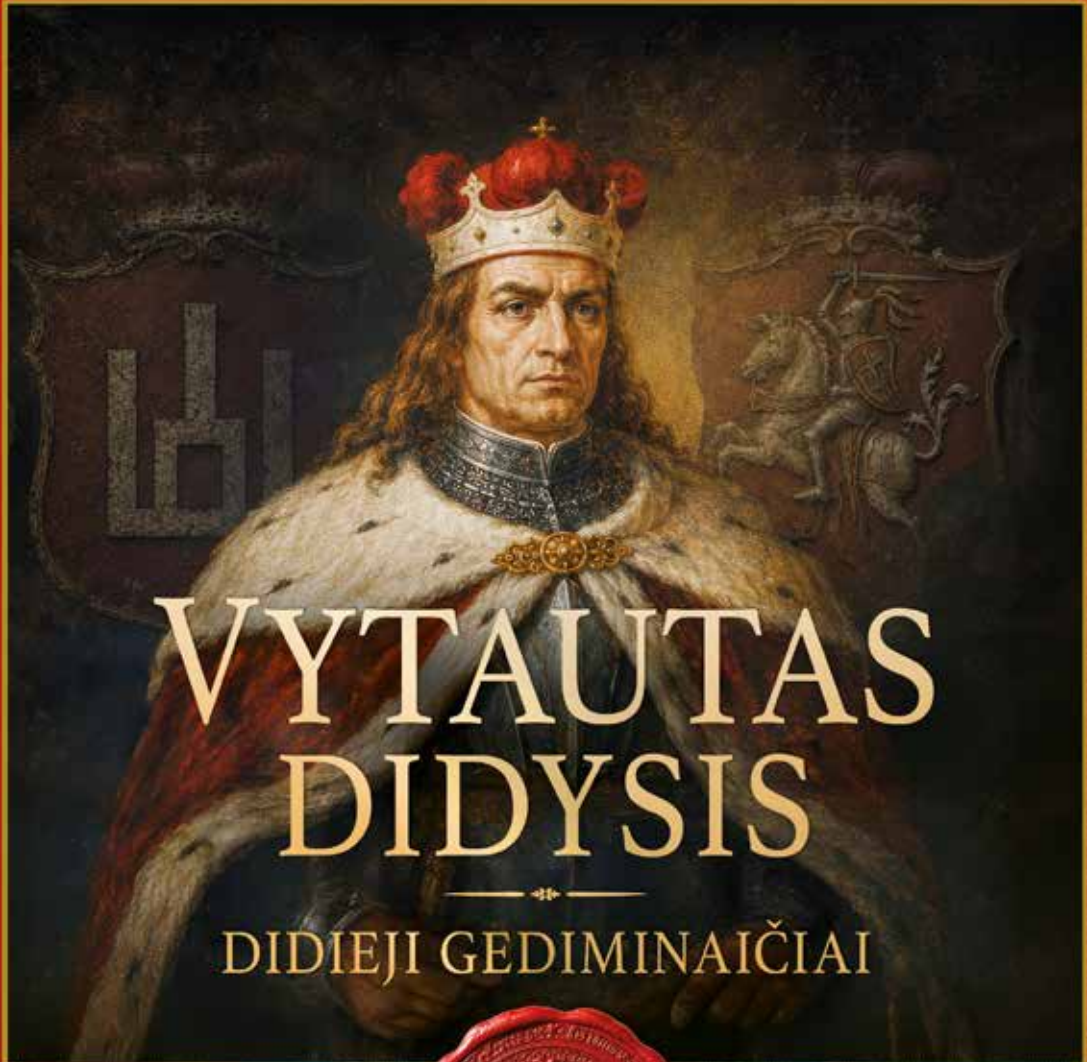

VYTAUTAS DIDYSIS

DIDIEJI GEDIMINAIČIAI

Adolfas Šapoka

P. Šležas, S. Sužiedėlis, V. Dėdinas, Z. Ivinskis,
dr. M. Krasauskaitė, A. Kučinskas

óbuolys.

Vytautas Didysis

P. Šležas, A. Šapoka, S. Sužiedėlis, V. Dėdinas,
Z. Ivinskis, dr. M. Krasauskaitė, A. Kučinskas

VYTAUTAS DIDYSIS

DIDIEJI GEDIMINAIČIAI

Redagavo P. Šležas

T U R I N Y S

Ižanga	9
Trumpai apie leidinio „Vytautas Didysis“ sudarytojus	22
Žodis į skaitytojus	25
Šaltiniai ir literatura	27
A. Šapoka	
LIETUVA IKI VYTAUTO	32
Zenonas Ivinskis	
VYTAUTO JAUNYSTĖ IR JO VEIKLA IKI 1392 M.	49
V. Dėdinas	
VYTAUTO VIDAUS IR UŽSIENIO POLITIKA IKI ŽALGIRIO MŪŠIO	111
Antanas Kučinskas	
ŽALGIRIO MŪŠIS	145
Simas Sužiedėlis	
VYTAUTO VAIDMUO LIETUVOS KRISTIANIZACIJOJE	177
Simas Sužiedėlis	
VYTAUTO GALYBĖS LAIKAI	222
Paulius Šležas	
VYTAUTO SANTYKIAI SU LENKIJA	244
Paulius Šležas	
VYTAUTO KONFLIKTAS SU LENKIJA DĖL KARŪNACIJOS	331
Simas Sužiedėlis	
VYTAUTO EKONOMINĖ POLITIKA	370
Dr. M. Krasauskaitė	
VYTAUTO CHARAKTERISTIKA	395
Adolpas Šapoka	
VYTAUTO VIETA MŪSŲ ISTORIJOJE	412

I Ž A N G A

Kiekviena tauta savo istorijoje turi asmenybių, kurių pėdsakas tos tautos ir jos valstybingumo istorijoje yra ypatingas. Šių asmenybių vardai nuolat minimi tautos pasakojimuose, jų nuveikti darbai, nors kartais vertinami gana prieštaringai, keičia valstybių likimus, nuomonę apie juos turi beveik kiekvienas jų tautos atstovas. Lietuvoje tokia asmenybė yra Vytautas Didysis. Kiekvienas lietuvis turi susikūręs savo Vytauto įvaizdį, o ši iškili asmenybė iki šiol kursto istorikų bei archeologų aistras.

Anot istoriko, profesoriaus A. Bumblausko, valdant Vytautui iš beraštės tautos pradėjome eiti į krikščionišką Vakarų civilizaciją, su Vytautu prasidėjo europinės Lietuvos politikos pradžia. Tiesa, XIV a. pabaigoje–XV a. pradžioje Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė, valdoma Algirdo ir Kęstučio sūnų – pusbrolių Vytauto ir Jogailos, įsiveržė į Europą.

Didžiuoju Vytautas vadinamas neatsitiktinai: jis modernizavo valstybės valdymą, ją konsolidavo, spartino kultūros raidą, tvirtino gynybinę sistemą, užbaigė karą su kryžiuočiais ir visiems laikams atgavo Žemaitiją, o tai sudarė trečdalį lietuvių tautos.

Nors ir netapęs nominuotu karaliumi, Vytautas Didysis, ko gero, pakeitė Lietuvą labiau negu visi kiti kunigaikščiai. Nors, didikų laiškuose ir Gediminas buvo tituluojamas karaliumi, o Algirdas – basilėju (imperatoriumi), tačiau jie visi liko didžiaisiais

kunigaikščiais, nes, išskyrus Mindaugą, nebuvo gavę Popiežiaus karališkojo vainiko.

Vytauto permainų reikšmę suvokė jau amžininkai, jų komplimentai ar tiesiog atvira panegirika nulėmė, kad Vytautas pradėtas vadinti Didžiuoju. Pirmiausia, Vytautas nustojo mokėti duoklę mongolams, panaikino senovinę dalinių kunigaikštijų sistemą, kunigaikštijoms paskyrė savo vietininkus ir suėmė realią LDK valdžią į vienas rankas.

Pasak istoriko, habil. dr. E. Gudavičiaus, Gedimino vaikaičio Vytauto valdymas 1392–1430 m. – epochinių permainų metas. Anot jo, jeigu ne Vytautas, tokios valstybės kaip dabar, tiksliau sakant, jokios valstybės neturėtume. Nors kaip žmogus Vytautas buvo egoistas ir valdžios siekiantis garbėtroška, bet jo siekiai atitiko valstybės interesus. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė 1392 m. buvo šalis be rašto ir mokyklų, be didelių miestų ir amatų industrijos cechų, be sunkiosios raitijos – smogiamosios jėgos mūšio lauke. Jos valdovas Jogaila tapo Lenkijos karaliumi (1386 m.) ir buvo pripažintas tarptautiniu mastu, bet LDK prarado suverenios valstybės statusą. Kryžiuočių kumštis grėsmingai tebekybojo ties Nemunu. O jau 1430 m. LDK buvo galinga kaip niekuomet – Vytauto galią jautė visas regionas, valdomas kaip imperija. 1429 m. Lucko suvažiavime Lietuva buvo paskelbta suverenia valstybe, tik nesėkmingai susiklosčiusios aplinkybės sutrukdė jai tapti karalyste. Kryžiuočių pavojus pašalintas. Šalyje sparčiai kilo amatai ir prekyba, susikūrė turtingų žemvaldžių, galinčių gerai apsiginkluoti, sluoksnis. Funkcionavo ištisas raštinių tinklas, buvo steigiamos pirmosios mokyklos, pradėti rašyti metraščiai. Ne vienas Vytautas, o visa Lietuvos visuomenė, ypač jos elitas, pradėjo šį istorinį procesą, bet būtent Vytautas geriausiai sugebėjo pasinaudoti istorijos teikiamomis galimybėmis ir nutiesė kelius Europos kultūrai.

Vytauto laikais Lietuvos teritorija išsiplėtė iki didžiausio ploto. Nors šio valdovo įvaizdis XX amžiaus pradžioje, ypač 1930 metais, minint didžiojo kunigaikščio mirties 500-tąsias metines, patyrė naują atgimimą, nors Vytautas, kaip žymus ir galingas valdovas, jau imtas garbinti iškart po mirties. Tam nesutrukdė net tai, jog nepaliko dinastijos, o vienintelė jo duktė Sofija buvo ištekinta už Maskvos Didžiojo kunigaikščio ir Lietuvą valdė Jogailaičiai.

Bajorų visuomenei Vytauto laikų valstybės sienos buvo prisimenamos kaip ideali teritorija, kurią reikia ginti, miestiečiams tai buvo savivaldos teisių suteikėjas, žydų, totorių, karaimų bendruomenėms tai buvo jų bendruomenių kurdintojas. Kas labai svarbu, Vytautas daug svarbaus ir naujo padarė įvairioms socialinėms grupėms. Tai ir lėmė tokį stiprų įvaizdį. Vytauto reikšmę lėmė ir kiti dalykai – viduramžių kontekste jis valdė labai ilgai. Laikais, kai vidutinis žmonių amžius siekdavo vos 50 metų, Vytauto valdymas tęsėsi 40 metų. Didysis kunigaikštis sulaukė 80-ties, buvo stiprus ir aktyvus būdamas tais laikams garbingo amžiaus – 60-ties, tai įrodo jo reikšmingas vadovavimas Žalgirio mūšiu.

Šio mūšio metu Vytautas buvo jau garbingo amžiaus, bet dar stiprus, nes galėjo pats dalyvauti karinėje kampanijoje. Kaip liudija metraščiai, mūšio metu bandydamas atkurti gretas ir vadovaudamas lietuviškajam sparnui jis pakeitė ne vieną arklį. Toks iššūkis ne kiekvienam jaunam žmogui pagal jėgas. Jis ne nuo kalvos stebėjo mūšį kaip karalius Jogaila, o aktyviai jame dalyvavo, tegul ir ne su kalaviju rankose, kaip vaizduoja Janas Matejka (Jan Matejko) paveiksle. Turint galvoje, kad 1410 metų liepos 15-oji buvo nepaprastai karšta, akivaizdu, kad Vytautas Didysis buvo sveikas ir fiziškai labai stiprus.

Vytautas – vienintelis Lietuvos valdovas, kuris paliko pėdsaką europinėje atmintyje. Jį savo tekstuose mini istorikas Enėjus

Silvijus Pikolominis (Enea Silvio Piccolomini), būsimas popiežius Pijus II, kaip vieną iš neeilinių istorinių asmenybių XVI amžiuje vienoje iš savo esė Vytautą pamini ir Mišelis de Montenis (Michel de Montaigne).

Vytauto asmenybė buvo vertinama nevienareikšmiškai – jis pripažįstamas kaip didis politikas diplomatas, reformatorius, tačiau kurie šaltiniai, nenuvertindami jo reikšmės istorijai, kalba apie jį kaip apie garbėtrošką, veidmainį ir žiaurų valdovą.

„Didelis buvo Vytauto vardas, visi jo valdiniai jo bijojo; liepus jam skubinos patys pasikarti, negu patekti į kunigaikščio nemalonę. Nepasiduodančius jo valdžiai įsiūdavo į meškų kailius, įmesdavo meškoms, kurias tam tyčia maitindavo, kad sudraskytų, arba kitais būdais nužudydavo. Jodamas raitas visada turėdavo išspęstą lanką. Jeigu ką įtardavo, kad elgiasi kitaip negu jis nori, tuojau perverdavo jį su strėle; daug žmonių jis pražudė bežaisdamas. Šitas kraujo ištroškęs budelis, norėdamas būti žmonių žinomas, sykį buvo liepęs visiems nusiskusti barzdas, tą svarbią veido ypatybę, ir niekas to nepadarė, nes lietuviai buvo linkę greičiau galvą padėti, negu barzdą atiduoti. [Tada priešingai,] jis pats pasirodė nusiskutęs barzdą ir galvą ir paskyrė mirti tiems, jeigu kas iš provincijos bent plaukelį nuo veido ir galvos buvo nusiėmę.“

Enea Silvio Piccolomini. *Apie Europą*. XV a. II p.

„Tad nesistebėkime didžiojo valdovo šlove, kad ir Rytų šalys, ir Vakarų šalys ėjo jam nusilenkti, šlovingajam valdovui, kad net visų

šalių viešpats, ir tas atvyko nusilenkti šlovingajam valdovui, didžiam kunigaikščiui Aleksandriui, vadinamam Vytautu. Net ir Turko sultonas didžiai gerbė ir brangias dovanas dovanojo šlovingajam valdovui. O dorasis ir dievobaimingasis Konstantinopolio imperatorius, ir tas su juo gyveno didelėje meilėje. Taip pat ir Čekų karalystė didžią garbę teikė šlovingajam valdovui. Ir Danijos karalius didžiai šlovino ir daugeliu dovanų apdovanojo šlovingąjį valdovą, didį kunigaikštį Vytautą. (...) Kaip kad iš jūros daug upių teka, taip iš šio didžiojo valdovo, didžiojo kunigaikščio Vytauto – išmintis.“

Didžiojo kunigaikščio Vytauto pagyrimas (apie 1430 m.):

„Esant jam valdovu, viešpatavo taurus teisingumas (...). / Jis visoje srityse teisingumo švento žiūrėjo, / Kad negalėtų kur nors slėptis apgaulė kokia; / Kalbama, jog net prieš tai, kai nubausti paskirdavo dieną, / Daugel kaltųjų tuojau patys skubėdavo mirt: / Nedelsdami ant kaklų stiprias jie sau nerdavos kilpas, / Nes jau nebuvo vilties, kad jiems atleistų bausmes. / Liudininkus melagius įsakydavo žiauriai kankinti, / Kad tik daugiau ateity niekas nedrįstų meluot. / (...) Niekam nebuvo jis toks rūstus, kaip kuriam nors teisėjui, / Dovanomis papirktam, jeigu susekdavo jį. (...) Vytautui ten viešpataujant, išnyko gaujos gobšulių, / Ir už nuopelnus tuos bus jam garbė amžina.“

Poetas humanistas Mikalojus Husovianas (1523 m.)

TAI KAS GI BUVO VYTAUTAS DIDYSIS?

Pagoniškosios Lietuvos valdovas, siekęs būti pripažintas karaliumi krikščioniškoje Europoje, ar Didysis Kunigaikštis, dėl įvairių

aplinkybių netapęs karaliumi, nors jo nuopelnai gauti karūną buvo pripažinti tiek popiežiaus, tiek imperatoriaus? Kodėl Vytautas netapo karaliumi? Koks Vytauto karūnos likimas? Ar tikrai Birutė buvo Vytauto motina? Kur palaidoti Vytauto Didžiojo palaikai?

Su Vytauto vardu susiję daugybė spėlionių, mitų ir nepatikrintų faktų. Peržvelkime kelis pačius įdomiausius.

AR TIKRAI VYTAUTO MOTINA BUVO VARDU BIRUTĖ? AR TIKRA ISTORIJA APIE KĘSTUČIO IR BIRUTĖS SANTUOKĄ?

Abejonių sukėlė filosofijos daktaras, 2008–2012 metais ėjęs nepaprastojo ir įgaliotojo ambasadoriaus pareigas prie Šventojo Sosto, Vytautas Ališauskas. Jis teigia, jog dirbdamas Vatikane detaliai išstudijavo tenykščiuose archyvuose saugomus jėzuitų ordino dokumentus. Jėzuitų archyvuose esą neradęs informacijos, kad kunigaikštis Kęstutis būtų turėjęs žmoną, kurios vardas Birutė, nors Kęstučio ir Vytauto vardai ten minimi. Lyg ir būtų galima daryti išvadą, kad Kęstutis jokios Birutės nepažinojo. V. Ališauskas teigia, jog Birutė nėra asmenvardis, o kuršių pagonybės tikėjime šiuo vardu galėjo būti vadinama deivė, smulkių gyvūnų – kačių, šunų, ožkų, veršelių – globėja.

Autorius cituoja Vytauto, Jogailos ir kryžiuočių ordino magistro Paulio fon Rusdorfo (Paul Bellitzer von Rusdorf) Melno taikos sutarties derybų dialogus. Iš derybų metu vykusių pokalbių galima daryti prielaidas, kad Vytautui nelabai rūpėjo Palangos priklausymas Lietuvos Didžiajai Kunigaikštystei. Vytautas pareiškęs, kad ši teritorija valstybei nėra itin reikšminga, tuo tarpu Jogaila aršiai kovojo dėl Žemaitijos pajūrio priskyrimo Lietuvai. V. Ališauskas

Kunigaikštienė Birutė, Lietuvos didžiojo kunigaikščio Kęstučio žmona. *A. Piaiņkoŭski*, 1838.

daro išvadą, kad Vytautas iš paskutiniųjų būtų kovėsis dėl motinos giminės atgavimo, o toks atsainus požiūris reiškia, jog jo nesaisto su Palanga jokie ryšiai. Tam tikrų netikslumų galėjo atsirasti ir viduramžių dokumente, nes po derybų Palanga visgi buvo priskirta Lietuvai. Jeigu Vytautui šis klausimas būtų buvęs mažareikšmis, tai juo labiau Jogailos ir Lenkijos valstybės interesams Palangos priklausomumas neturėjo didelės reikšmės.

Tačiau kiti istorikai oponuoja V. Ališauskui. Gretindami istorinius įvykius ir datas, jie įrodo, jog kunigaikščio Kęstučio žmonos ir Vytauto motinos vardas buvo Birutė, ji gimusi Palangos apylinkių didiko šeimoje. Vytautas turėjo seserį, kurią tėvai ištekino už Mozūrų kunigaikščio Jonušo. Teiginys, kad Vytautas nesiekė priskirti Palangą Lietuvos teritorijai, galėjo būti diplomatinis triukas, nes kryžiuočių derybininkai taip pat ne itin troško Palangos, jiems svarbiausia buvo išsaugoti Klaipėdą ir Karaliaučių.

Nesiginčijama tik dėl T. Narbuto sukurtos Kęstučio ir Birutės meilės istorijos – tai tikriausiai jau XVIII amžiuje sukurta legenda. Net ir valstybės vadovas tais laikais nebūtų drįsęs laužyti pagoniškojo tikėjimo dogmų. Pagal tų laikų papročius ir tradicijas, Birutė vargiai galėjo būti vaidilute. Birutė palaidota tikrai ne Palangoje, tai irgi graži legenda, taip pat sukurta Teodoro Narbuto. Tikėtina, kad Birutės kūnas sudegintas Ariogaloje, dalyvaujant Vytautui. Tai buvo paskutinės apeigos pagal pagonystės tradicijas Lietuvoje.

KUR VYTAUTO KAPAS?

Nežinomybe apipintas ir klausimas dėl Vytauto Didžiojo palaidojimo vietos. Ne vieną šimtmetį amžininkai, istorikai ir archeologai bando įminti šią mįslę.

Prieš dešimtmetį, minint 580-ąsias Vytauto Didžiojo mirties metines, vienas žinomiausių Lietuvos archeologų habil. mokslų daktaras V. Urbanavičius užsiminė greičiausiai jau radęs Vytauto Didžiojo palaikus, tačiau V. Urbanavičiaus keliamos hipotezės patikimumą neigia Vilniaus Žemutinės pilies tyrėjas, Valdovų rūmų atkūrimo mokslinis vadovas dr. N. Kitkauskas. Jo žiniomis, archeologas daro prielaidą, kad vienoje iš Vilniaus arkikatedros kriptų, rastoje prieš trisdešimtmetį, o lenkų padarytoje dar prieš karą, galėtų būti Vytauto palaikai. Sąlyginai naujoje navoje aptikti labai seni kaulai. Klausimas, kaip jie ten pateko, nes tuo metu Vilnius priklausė Lenkijai. Jeigu būtų paskelbta, kad rasti Vytauto Didžiojo palaikai, tai būtų sukėlę nereikalingą lietuvių patriotizmo bangą.

Nors valdovo palaikai amžinojo poilsio iš pradžių atgulė Arkikatedroje, prie Šv. Arkangelo Mykolo altoriaus, greičiausiai buvusio šiaurinės navos rytiniame gale arba netoliese, presbiterijoje, tačiau po 1530 m. jie galėjo būti perkelti į vadinamosios Senosios valdovų koplyčios kriptą, pastatytą Kazimiero Jogailaičio, o 1573 m. vėl kažkur išgabenti.

Dar yra prielaidų, jog Vytautas galėjo būti palaidotas Katedros viduryje, ties presbiterijos ir didžiosios navos riba, kur yra buvęs lektoriumas ir Vytauto funduotas Šv. Kryžiaus altorius, dažnai vadinamas tiesiog Vytauto vardu.

Tačiau istorikai pabrėžia, kad jau nuo XVII a. vidurio nebėra patikimų žinių apie Vytauto palaidojimo vietą, nors vienas nelabai patikimas XVIII a. šaltinis mini, kad 1734 m. per Vilnių žygiuojanti Rusijos kariuomenė įsiveržė į Katedrą ir sudaužė Vytauto epitafiją, o iš auksinės dėžutės išmetė valdovo širdį. Bet kuriuo atveju Didžiojo Kunigaikščio Vytauto palaidojimo vieta vis dar tebėra didelė paslaptis.

VYTAUTO ŽIEDAS IR DIRŽAS

Dar vienas diskusijų objektas – neva Vytautui priklausęs Katedroje rastas auksinis žiedas bei Baltarusijoje aptiktas, taip pat esą Vytautui priklausęs, paauksuotas diržas.

XV a. datuojamas aukso žiedas su baltu emaliu Vilniaus katedros rūsiuose rastas dar prieš 30 metų. Archeologas E. Svetikas mano, kad šis žiedas, rastas toje pačioje spėjamoje Vytauto kriptojė, galėjo priklausyti Vytautui ar jo žmonai (esą šaltiniai 1393 m. mini Vytauto žmonai Jogailos dovanotus žiedus su emaliu). Tačiau didžioji dalis mokslininkų E. Svetiko hipotezei nepritaria dėl patikimų įrodymų stokos ir prielaidų gausos. Istorikas E. Gudavičius jį priskiria Lenkijoje žinomam šv. Stanislovo žiedų tipui ir mano, kad jis turėjęs priklausyti Vilniaus vyskupui.

Prieš penkiolika metų pradėta kalbėti apie Baltarusijoje rastą Vytauto laikų sidabrinį diržą su paauksuotomis plokštelėmis. Lietuvos istorikai mano, kad vargu ar jis priklausė kunigaikščiui – nėra jokių tai liudijančių įrodymų. „Tiesioginio ryšio su Vytautu šiuo atveju pagrįsti neįmanoma, nors panašių diržų Vytautas neabejotinai turėjo“, – mano istorikas T. Baranauskas. Visgi kilo svarstymų, ar šio diržo iš baltarusių nenusipirkti.

AR REALU RASTI VYTAUTO KARŪNĄ?

Romantizuotoje Lietuvos istorijoje, taip pat daugelyje šaltinių tvirtinama, kad Vytauto karūną pagrobė lenkai. Ši teorija taip tvirtai nusėdo mūsų sąmonėje, jog daugelis tuo net neabejoja. Dar XVI amžiuje pasigirdo gandų, kad lenkai Krokuvoje laiko pasigrobtą karūną. Istorikas R. Petrauskas teigia, kad pasakojimas apie Vytauto karūną pirmąkart pasirodo *Plačiajame metraščių sąvade*,

kuriame rašoma, kad lenkai atėmė iš lietuvių pasiuntinių karaliaus vainiką, perkirto pusiau ir prilydė prie Krokuvos vyskupo karūnos. „Toji teorija apie vainiko pagrobimą tapo tokia tvirta, kad ją kartojo ir profesionalūs istorikai“, – nurodo R. Petrauskas ir konstatuoja, kad tai vis dėlto prieštarauja turimiems istorinių šaltinių duomenims.

Iš tiesų, lenkai jokios karūnos nė neturėjo. Imperatorius Zigmantas į Lietuvą siuntė dvi pasiuntinybes. Iš pradžių, kaip įprasta, prieš iškilmingąją ceremoniją vyko pasiuntiniai, turėję sureguliuoti tą painių reikalą. Lenkai sulaikė, apiplėšė ir suėmė pasiuntinius. Lenkijos archyvuose iki šiol išliko dokumentas, kurį pasiuntiniai vežė Vytautui. O iškilmingoji pasiuntinybė, kuri vežė dvi karūnas – Vytautui ir jo žmonai – būdama netoli nuo Frankfurto prie Oderio, prie sienos sužinojo apie ankstesnių pasiuntinių likimą ir pasuko atgal.

Taigi, apie Vytauto karūnos likimą nežinotume nieko, jei ne Niurnbergo miesto šaltiniai: sąskaitų knygos, įkeitimo dokumentai, kurie su politika mažai susiję. Šie šaltiniai labai aiškiai liudija, kad karūna neišliko. Ji buvo sugrąžinta imperatoriui Zigmantui ir vėliau įkeista vienam Niurnbergo pirkliui, po to ir vėl buvo įkeičiama. 1434 m. informacija apie karūną nutrūksta, tad, R. Petrausko teigimu, galima manyti, kad karūna buvo tiesiog perlydyta – sugrįžo į auksakalių rankas.

Beje, nėra visai teisingas ir teiginys, jog popiežius Martynas V patvirtino Vytauto karūnaciją. Dėl Vytauto karūnavimo sprendimą priėmė Zigmantas Liuksemburgietis, pats nekarūnuotas imperatoriumi, nors ir buvo pripažintas kaip galingas valdovas. Imperatorius pats siekė įsitvirtinti kaip pasaulietinė jėga, lygiavertė popiežiui Martynui V, o šis buvo dar jaunas ir ne toks tvirtas.

Todėl Vytauto karūnavimo idėjos iškėlimas Lucko suvažiavime sudrumstė politinius vandenis katalikiškoje Europoje.

Popiežius Martynas V oficialiai nepripažino Vytauto teisės į karūną. Jis, vertindamas Vytauto nuopelnus ir žinodamas savo santykį su juo, nepasakė nei „taip“, nei „ne“. Tai buvo mandagumo laiškas Vytautui, kur teigiama: „Išspręskite nesutarimus su Lenkija ir turėsite teisę į karūną.“

Popiežiaus laiškas nebuvo konkretus leidimas karūnuotis. Jame tik pasakyta, kad Vytautas vertas karūnos. Vienos universiteto teisininkai suformulavo kitokį požiūrį. Jie pripažino karūnaciją kaip pasaulietinį veiksma, todėl Romos karalius, save laikantis imperatoriumi, jų nuomone, turėjo teisę vainikuoti Vytautą. Tačiau karūnacija – ir dvasinis aktas, tad Vytautas nebūtų sutikęs karūnuotis neaiškiomis aplinkybėmis. Todėl delegacijoje, vykusioje pas Vytautą, buvo Magdeburgo arkivyskupas, kurį dalyvauti vainikavime įkalbėjo imperatorius Zigmantas.

XV a. II pusėje lenkų kronikininkas Janas Dlugošas (Jan Długosz), šiaip jau nepalankiai žiūrėjęs į Lietuvą, apie Vytautą rašė, perduodamas ne tik savo, bet ir amžininkų nuomonę:

„Mūsų laikais žmonės laikosi nuomonės, kad joks jo laikų kunigaikštis negalėjo prilygti Vytautui nei dosnumu, nei veiklumu. Jis pirmasis savo tamsią, silpną ir nežinomą tėvynę savo žygių šlove bei darbų garsumu išvedė į šviesą ir iškėlė. Po jo valdę kunigaikščiai nesugebėjo jos išlaikyti tokiame lygyje. Neabejotina, kad Lietuvos didybė buvo jo sukurta ir su jo mirtimi baigėsi.“

1930 m., Lietuvai rengiantis minėti 500-ąsias Vytauto mirties metines, jaunų istorikų kolektyvas per trumpą laiką nuveikė didelį

darbą – parašė pirmą didesnę lietuvišką mokslo populiarinimo knygą „Vytautas Didysis“. Nors leidinys, matyt, dėl labai trumpo laiko, skirto jo parengimui, turi trūkumų, visuomenei jis buvo ir išlieka labai reikalingas.

Šiuo metu atsirado daug daugiau studijų apie Vytauto Didžiojo valdymą ir asmenybę, nepalyginami geriau ištyrinėtos to meto aplinkybės ir istoriografija. Tačiau šių autorių darbas neprarado savo istorinės išliekamosios vertės.

TRUMPAI APIE LEIDINIO „VYTAUTAS DIDYSIS“ SUDARYTOJUS

P. Šležas (1902—1938), 1929 m. baigęs Kauno universitetą, mokytojas, paskelbė darbų apie Kęstučio (1933 m.), Jogailos (1933 m.) šeimas, Vytauto kovą dėl Žemaitijos, Gediminaičių kilmę (1935 m.), rašė apie Klaipėdos miestą (1933 m.), taip pat paskelbė darbų apie XIX a. Lietuvos istoriją. Rengė ir redagavo leidinį „Vytautas Didysis“.

A. Šapoka (1906–1961), 1929 m. baigęs Kauno universitetą, žinias gilino Prahoje, Stokholme. Rengė, redagavo 5 autorių populiarią „Lietuvos istoriją“ (1936 m.). Daugiausia tyrė Lietuvos ir Lenkijos santykius po 1569 m. Liublino unijos (daktaro disertacija, paskelbta 1938 m.). Remdamasis daugiausia Švedijos archyvų medžiaga, parengė habilitacinį darbą apie Lietuvos ir Švedijos santykius XVII a. (liko rankraštis). Dėstė Kauno, Vilniaus universitetuose. Emigracijoje gyveno Vokietijoje, nuo 1948 m. – Kanadoje. Dirbo redakcinį darbą Lituanistikos institute. Parengė leidinį „Senasis Vilnius“ (išėjo 1963 m.).

S. Sužiedėlis (1903–1985), 1918–1920 m. mokėsi Vilniaus lietuvių gimnazijoje; J. Pilsudskio (Józef Piłsudski) įsakymu

Skaitykite likusius
428 iš **448** puslapių,
įsigiję šią knygą

www.obuolys.lt

KITI KNYGŲ FORMATAI:

**Audio
knyga**

**Elektroninė
knyga**

Du valdovai. Viena dinastija. Lietuvos didybės amžius.

Yra vardų, kuriuos ištarus, bemat prieš akis iškyla valstybė. Tie vardai – nacionalinės istorijos nemirštanti dalis.

Vienas tokių Lietuvos istorijos nepamirštamų žmonių – Didysis kunigaikštis Vytautas, kurį dar gyvą amžininkai lygino su Cezariu ar Aleksandru Didžiuoju. Nors skirtingi istorikai skirtingai vertina įvykius, jų nuomonės kartais visiškai priešingos, bet nė vienas neneigia milžiniškos Vytauto Didžiojo reikšmės Lietuvos istorijai.

Prieš 596 metus didysis Lietuvos valdovas po ilgo ir garbingo, kovų ir rūpesčių dėl Lietuvos laisvės ir garbės kupino gyvenimo mirė jo numylėtuose Trakuose ir buvo palaidotas Lietuvos sostinėje Vilniuje. Jo mirtį Lietuva sutiko kaip didžiausią nelaimę, lyg nujausdama, kad laidodama Vytautą ji laidoja savo laisvę ir didybę. Kito tokio valdovo neatsirado – Lietuvos galybė ėmė po truputį nykti, kol galiausiai su galia valstybė prarado ir laisvę bei tapo bežade vergi ilgiems metams.

Tačiau Vytauto dvasia išliko padavimuose ir lietuvių sieloje, istorijos raštuose ir atgimė poetų dainose. Senoji Lietuvos dvasia, Vytauto Didžiojo dvasia, ne kartą suteikė tautai drąsos sulaužyti skaudžius svertimųjų pančius. Tauta atbudo, Lietuvos valstybė atsistatė.

1930 metais, minint 500-ąsias Vytauto Didžiojo mirties metines, jaunieji tuometinės Lietuvos istorikai nutarė pagerbti didįjį tautos vyrą, parašydami jam skirtą monografiją, kuri aktuali ir šiandien.

Knygos „Jogaila“ ir „Vytautas Didysis“ sudaro seriją „Didieji Gediminaičiai“ – pasakojimą apie du valdovus, kurių sprendimai sukūrė Lietuvos galybės epochą ir nulėmė valstybės likimą ateinantiems amžiams.

DIDIEJI
GEDIMINAIČIAI

DU KLASIKINIAI
ISTORIKŲ DARBAI

**Skaityk.
Komentuok.
Sek.**
linktr.ee/abuolys.lt

ISBN 978-609-502-001-7

9 786095 020017
Nėra žinoma literatūra > Istorija

SKAITANTIS ŽMOGUS YRA GRAŽUS

Vaidiję parašė J. J. Maršalas, vertė J. J. Maršalas, išleido „Zilgiris“ (1879)